

GALAŻKA (145) *sb f*

-f- (89), -s- (16), -z- (36), -ż- (3), -sz- (1).

ga- (105), gą- (2); ga- : gą- *BibRadz* (6 : 1), *Mącz* (9 : 1); *końcowe a jasne*.

sg *N* gałązka (13). ◇ *G* gałązki (8). ◇ *D* gałązce (1). ◇ *A* gałązkę (9). ◇ *I* gałązką (3). ◇ *L* gałązce (3) [w tym zapis: gałązce (1)]. ◇ *pl N* gałązki (37). ◇ *G* gałązek (15). ◇ *D* gałązkâm (1). ◇ *A* gałązki (24). ◇ *I* gałązkami (15). ◇ *L* gałązkach (15); -ach (7), -äch (6), -(a)ch (2); -ach *RejPs*, *Leop*, *BibRadz* (2), *WujNT* (2); -äch *HistAl*, *BielKron*, *RejZwierc*; -ach : -äch *RejWiz* (1 : 3). ◇ *du A* (*cum nm*) gałązce (1) *RejZwierc* 107.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

Dem. od „gałąż”; *ramusculus Murm*, *Calep*, *Cn*; *spathalion Mącz*, *Cn*; *termes Calep*, *Cn*; *aborigo BartBydg*; *frons*, *ramus*, *sermentum*, *suffrago*, *talea*, *unguis (arboris) Mącz*; *ramulus*, *surculus Cn* [bardzo często wchodzi w skład alegorii, rozbudowanych porównań itp., zwłaszcza w tekstach biblijnych i do nich nawiązujących] (145) : *Ramusculus. eyn eřtin Gąłąłká Murm* 104; *BartBydg* 3; *KOłmaczek* ięft to ziele leńne/ wyfokie/ [„,] pręthy puńcza wyfokie ku gorze od korzenia á około prącia liřtheczki drobniuchne z gąłąłki *FalZioł* I 113d; *Korzenie/ kwiecie y gąłęzie w chodzi w lekarřthwa/ bo w korzeniu y wkwieciu/ w gąłązkach ięft ophitoć woniey, FalZioł* I 138a, I 25d, 37a [4 r.], d, 49a, 54d (28); *WróbŻołt* 79/12; *RejPs* 152; W dworze onego pąłacu były filary złote/ między ktoremi były ląwory złote ná ktorych gąłąłkach řiedzieli ptacy z rozlicżnych rodząiow *HistAl* Hv; *LubPs* S3v, X5v; *KrowObr* 93 [2 r.]; Więc lepu ná gąłąłkach náwiwřzy nářtąwia/ Aby drudzy wiążnęli/ chytrze tho przyprąwia. *RejWiz* 103v; Vpadł kámień podemną/ ledwem v gąłąłki/ Iedną ręką záwiřnął/ y toć řtrách nie wąłki. *RejWiz* 110, 24, 34v, 117, 177v; *Leop Sap* 4/4; *RejFig* Eev; *ZOná* zacna pocżciwa/ tę figurę miąłá/ Pod nadobnym drzewecżkem/ Oliwnym řiedzyáłá. A máćicá iey s piersi/ Winna wyřaftáłá/ A řwemi gąłąłkámí/ drzewko obląpiáłá. *RejZwierc* 118, 113v; *Przyrownawa Ieruzálem* ku gąłązce winney *BibRadz Ez* 15 *arg*, *Gen* 8/11, *Matth* 13/32, *Luc* 13/19; ktorych gniazdá wiřzą ná drzewie ná ćienkich gąłąłkach dla wężow ktorzy im z gniazdá dzieći iedzą *BielKron* 451; *KwiatKsiąż* M2; *Intalare taleam praescindendo formare*, *Rořzczepiwřzy gąłąłkę vformowác. Mącz* 171d, 72d, 136a, 138b, 456d, 465a, 503c; Też gąłąłki *Przeřtępowe* w wodźie wårzone/ pić s nich iuchę/ takież wczyni. *SienLek* 39, 99, 256v, Yv; *RejPos* B [3 r.], Bv, 2v, 172 *marg*; położywřzy dwie gąłąłcze ná krzyż/ řrodek onych gąłąłzek wtłoczywřzy w on dołek/ nadobnie onąż ziemią przyłóżyřz/ á końce ku gorze wpuřciřz/ tedy řie to bárzo řnádnie przyimie. *RejZwierc* 107, 74v, 107 [2 r.], 110v [2 r.], 129, 150v; *WujJud* 68v; *RejPosWstaw* [110²]; *KochTr* 6; *Calep* [345]b, 894a, 995b; *IAK* ptałzek rozřzewniony/ Co řwoie doległóřci/ W krzu/ ná gąłąłce/ [...] *Spiewániem ćiefzác/ niechce odmiennořci GrabowSet* G2v, N2, S2; *LatHar* 354; *WujNT Matth* 13/32, *Mar* 13/28, *Luc* 13/19; *Przeto řłufźnie Apořtoł vpomina/ iż ieřli Pan Bog przyrodżonym gąłąłkam nie przepuřcił: dáleko więcey nie przepuřci nam PowodPr* 11; *Lecz kiedy iąż prąd pogreźnie opiły/ Y bez gąłąłzek leży iuż ogniły/ Wilkiem to zową KlonFlis* F3.

W porownaniach (9): *RejPs* 85v; *BibRadz Ez* 15 *arg*; A thu iuż iáko oliwne gąłąłki rozřkwitnie řie potomřtwo twoie. *RejPos* 264v, 72v, 172, 175v; *RejZwierc* 33; podobno ći wřzyřcy z řtolice *Rzymřkiey/ iáko z drzewá gąłąłki wyrořli. NiemObr* 48; *KołakSzcześł* [D].

W charakterystycznych połączeniach: gałązka (gąłzki) blada, bżowa, cienka (cieniuchna) (3), cypresowa, długa (2), gęste (3), gładka, kosmata, krzywa, kwitnąca (3), laurowa, młoda, nadobna, nędżna, niepotrzebna (4), oliwna (7), prosta, przestępowa, przyrodzona, rumnowa, subtelna (2), tłusta, twarda (2), wdzięczna (2), winna (5); gałązki się chwycić; u gałązki zawisnąć; wieszac (wisiec) na gałązkach (2).

Fraza: »gałązki poschły; oschła (ai) gałązka« (1; 1): *Mącz* 435c; *PO* Dobneś mi ięft drzewo/ ćiefzę fię tobą/ Bo widzę/ że/ iák zemną/ świat poczyna z tobą/ Iedne gąłzki pośchły/ drugie precz odcięte/ Snadźci żal żeś kiedy ięft/ od źiemie przyięte. *GrabowSet* Ov.

Zwroty: »gałązki obcinać« [szyk zmienny] (3): *Surculo*, *Niepotrzebne* á ofchłe gąłzki obcinąć. *Mącz* 435c; *RejZwierc* 107; á drudzy obcináli gąłzki z drzew [*caedebant ramos de arboribus*]/ y ná drodze fłáli. *WujNT* *Matth* 21/8.

»gałązki obrzezać, obrzynać; poderźnione gałązki« (1 : 1; 1): Bo przed żniwem wlfyftek okwitnął/ y nieźrzała dołkonáość rodzic [!] będzie/ á będą poderźnione gąłzki iego [*et praecedentur ramusculi eius*] lierpámi *Leop* *Is* 18/5; Też gdy młode drzewká rozładzałz niepotrzebne gąłzki precz obrzeż *RejZwierc* 107, 107v.

»rąbać gałązki« (2): drudzy zálię rąbáli gąłzki [*frondes caedebant*] z drzew/ y kładli ná drogę. *BibRadz* *Mar* 11/8; *WujNT* *Mar* 11/8.

Wyrażenia: »gałązka obumarła« (1): w tym nieprzeplácony Kwiat fię z gąłzki obumarley ziawił *GrochKal* 21.

»gałązka ułomiona« (1): *Termes* – Gałaska z owocem włomioną *Calep* 1057a.

»gałązka (wieczno)zielona« [szyk 3 : 1] (4): *Frondosus* – Gałazek zielonych pełny. *Calep* 436b; *LatHar* 258, 355; Ty trzymałz w ręku gąłzki Laurowe/ Wiecznozielone *RybGęśli* C2.

Szeregi: »odmłodka abo gałązka« (1): Wízelkąć (*marg*) odmłódkę abo gąłzkę (—) latorośl [*Omnem palmitem*]/ ktorá wę mnie owocu nieprzynośi precz odyimuie *MurzNT* *Ioann* 15/2.

»roźdz(ka) (a. rozga), (a(l)bo, i) gałązka« [szyk 3 : 2] (5): *FalZioł* I 109a, IV 5d; *Ramus in radice arborum dicitur in herbarum radicibus capillamentum*, Gąłzská/ różczká *Mącz* 345c; *Sarmentum*, Rózgi álbo gąłzki/ które od winá odrzezuyą/ mogą też być zwáne trask: álbo wiory. *Mącz* 368d; *WujNT* 89.

W *przen* (21) : *RejWiz* 194v; *BibRadz* *Eccli* 1/19; *RejAp* 51v, 173v; Gdyż cie zowie gąłzką być s fczępeu onego/ Swoiey winney máćice *RejPos* 156v; á ci bezecni robacy wftáwicznie pilnuią/ áby im dáley tym bárzyey podgryzáli á niłzczyli ty gąłzki twoie cnotliwych á Krześciánńkich fpraw twoich *RejPos* 204v, 173, 271v [2 r.], 281v, 354v; *BudBib* *Eccli* 14/25, 24/18 [2 r.]; O święta Páni Czyrkwi/ krolá twego/ Proś/ niech gorczyćá ma łan z ciála mego. Proś niech gąłzki iey fie rozfzerzáią *GrabowSet* O2; NIe przeto [...] iż w gąłzki moy fczępe nie rogáty *GrabowSet* H4v, O2.

Fraza: »gałązka uschnie« (1): Bo/ gdyby powściágniony Był/ twey łálki fkok; łácnoby gąłzská Víchłá *GrabowSet* 13.

Szeregi: »gałązka a latorośl (a. latoroślka)« (2): Ale iż nas ten iedyny fynaczek zowie gąłzkámi á latoroślámi fwemi/ ktorzychmy pózli z oney fwiętey winney máćice/ ktorá fie on fám miánowác raczy *RejPos* 172, 345.

»gałazka i roźdzka« (1): By nádzieie ich pilne/ [...] Twierdząc/ czynił vsilne; Gáłazki rozkrzewione
Y rofzczki mnożąc/ wízech dobr nápełnione. *GrabowSet V2.*

Synonimy: latorosłka, odmłodka, odrośl, roźdzka.

Cf GALAŻECZKA

MM